

Maakuntahallitus 25.3.2024
Maakuntajohtaja Kari Håkämies

§ 3 Ajankohtaiset asiat

Henkilöjunaliikenteelle valmistellaan alueellista toimivaltaa

Varsinais-Suomen alueellisen junaliikenteen visio tähtää lähi- tai taajamajunaliikenteen käynnistämiseen Turusta Uuteenkaupunkiin, Toijalaan, Saloon ja Naantaliin. Nykyinen laki liikenteen palveluista rajaa raideliikenteen toimivallan ainoastaan valtiolle ja Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymälle. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan henkilöjunaliikenteen kilpailua lisätään mahdollistamalla kunnille, kuntayhtymille ja alueille ostoliikenteen järjestäminen. Liikenne- ja viestintäministeriö on aloittanut säädöshankkeen tarvittavien muutosten tekemiseksi lainsäädäntöön.

Valtio osallistuu Suomessa yhteensä noin 35 miljoonalla eurolla henkilöjunaliikenteen kustannuksiin. Nykyinen liikenne- ja viestintäministeriön ja VR-Yhtymän välinen hankintasopimus on tehty vuosille 2022–2030. Valtion junaliikenteen ostoilla tuetaan henkilöjunaliikenteen yhteyksiä, joita ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti. Varsinais-Suomi on edellyttänyt Etelä-Suomen ostoliikenteen uudistamista. Hallituksen on tarkoitus linjata julkisesti hankittavista ja kilpailutettavista palveluista vuoden 2024 aikana.

Lisätiedot: vt. edunvalvontajohtaja Malla Rannikko-Laine, p. 040 7213429

Asumistoiveet urbanisoituneet Turun seudulla

Varsinais-Suomen liitto on toteuttanut yhdessä Turun seudun kuntien kanssa selvityksen Turun seudun MAL-alueen asukkaiden asumistoiveista. MAL-alueeseen kuuluu Turun seutukunnan kuntien lisäksi Parainen ja Aura. Kantar Public Oy:n syyskuussa 2023 toteuttamaan internetkyselyyn saatiin 1082 vastausta. Edellisen kerran asumistoiveita on Turun seudulla selvitetty vastaavalla tavalla vuonna 2008.

Kyselyn mukaan Turun seudun asukkaiden asumistoiveet ovat muuttuneet kaupunkimaisemmiksi vuosien 2008 ja 2023 välillä. Omakotitaloa mieluisimpana asumisvaihtoehtona pitävien osuus väheni ajanjaksolla 42 prosentista 36 prosenttiin ja kerrostaloa preferoivien osuus kasvoi 29 prosentista 32 prosenttiin. Rivitalon valitsi asumismuotonaan 27 % Turun seudun asukkaista, ja myös rivitalon suosio on kasvanut hieman.

Myös asuinaluetoiveissa näkyy samanlaista siirtymää kohti urbaanimpia asumismuotoja kuin talotyyppien kohdalla. Kaupungin keskustan ja kerrostalovaltaisten esikaupunkialueiden suosio on kasvanut maaseudun, pienten taajamien ja pientaloalueiden kustannuksella. Asumispreferenssien urbanisoituminen on Turun seutua laajempi ilmiö ja näkyy myös valtakunnallisen Asukasbarometrin tuloksissa. Muutoksesta huolimatta omakotitalo pientaloalueella on kuitenkin yhä toivotuin asumismuoto myös Turun seudulla.

Maankäytön suunnittelun kannalta on kiinnostavaa tarkastella, kuinka hyvin toivotut asumismuodot vastaavat olemassa olevaa asuntokantaa. Tutkituissa kunnissa 39 % väestöstä asuu omakotitalossa, 15 % rivitalossa ja 44 % kerrostalossa. Omakotiasumisen kysyntä ja tarjonta näyttäisi siis olevan suurin piirtein tasapainossa. Sen sijaan kerrostaloissa asuvat ovat selvästi yliedustettuina toiveasuntoon verrattuna ja rivitalotarjontaa on puolestaan huomattavasti toiveita vähemmän.

On luonnollista, että Suomen kolmanneksi suurimmalla kaupunkiseudulla valtaosa asunnoista on kerrostaloissa. Vaikka kerrostaloasuminen ei kaikkien kerrostalossa asuvien ensisijainen asumismuoto olekaan, ovat ihmiset valmiita tekemään kompromissin kaupunkiasumisen tuomien etujen, kuten palvelujen läheisyyden ja lyhyiden työmatkojen suhteen verrattuna vastaavan hintaiseen pientaloasumiseen kauempana kaupungista. Pientalotarjonnan osalta yhtiömuotoiselle rivitalorakentamiselle näyttäisi kuitenkin olevan omakotitontteja enemmän tarvetta.

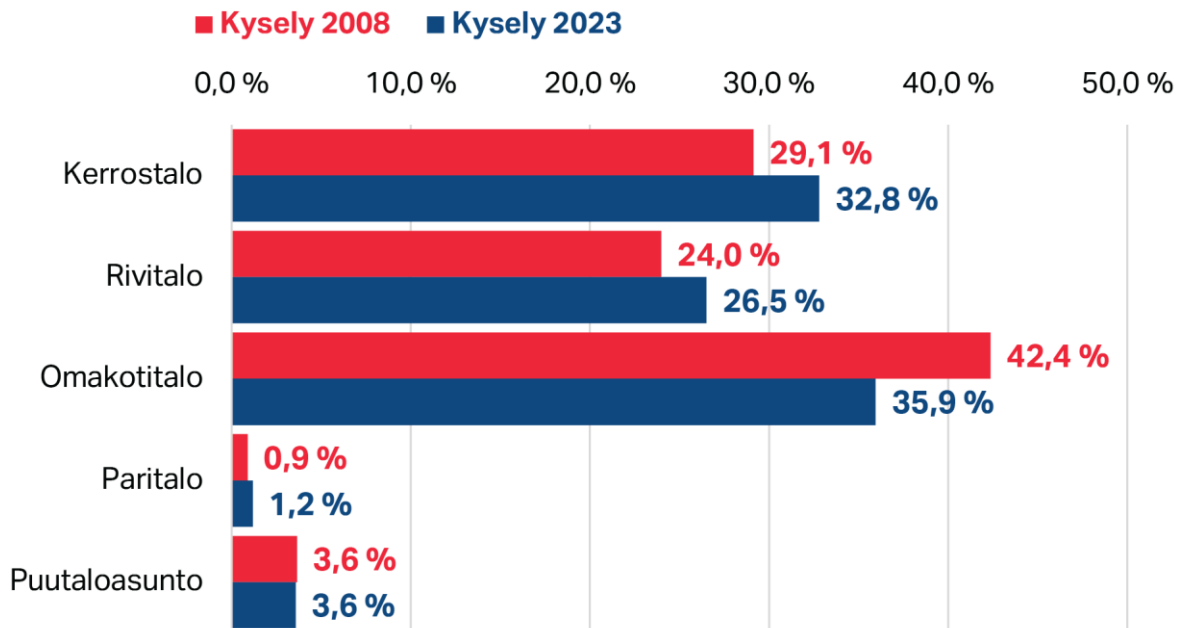
Koronapandemian aikana kiinnostus maaseutuasumisen kasvoi hetkellisesti ainakin muuttoliiketilastojen valossa. Tämä ei kuitenkaan jäänyt pysyväksi ilmiöksi, eikä ihmisten asumistoiveissa näytä tapahtuneen merkittäviä muutoksia pandemian seurauksena. Myöskään etätyön lisääntyminen asiantuntijatehtävissä ei ole vaikuttanut merkittävästi asumistoiveisiin. On myös tärkeää huomata, että kyselyn perusteella puolet Turun seudun työssäkävijistä ei tee lainkaan etätyötä ja joka viides työskentelee etänä vain satunnaisesti. Asumisen sijainnilla ja työmatkalla on siis suuri merkitys myös tulevaisuudessa.

Kantar Publicin raporttiin voi tutustua osoitteessa:

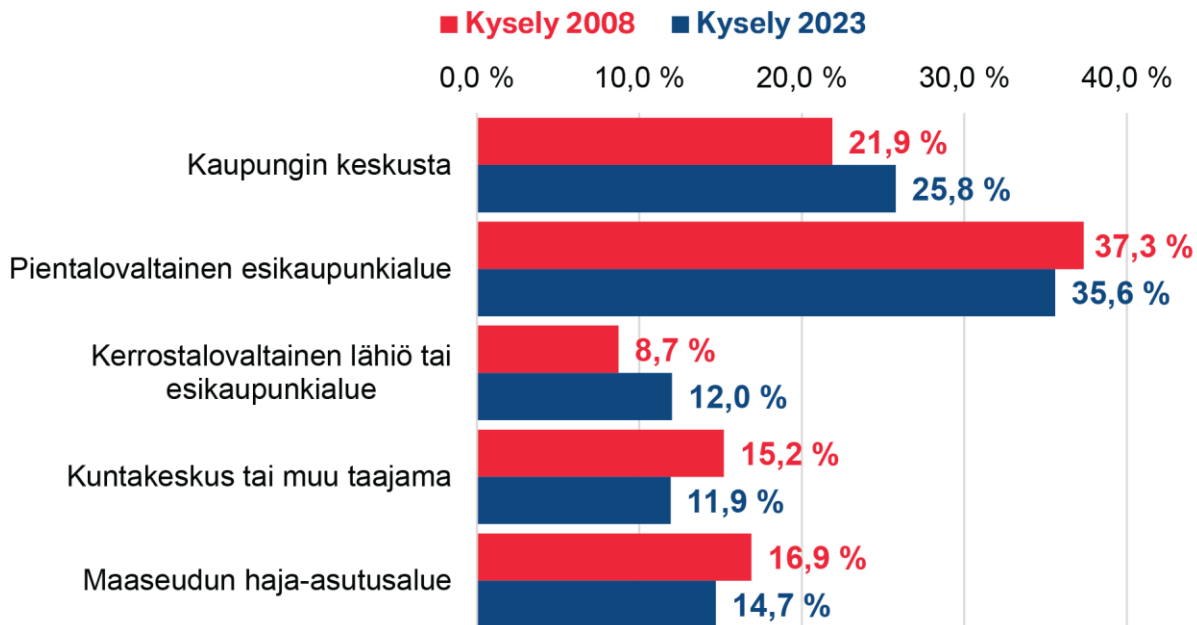
<https://varsinais-suomi.fi/wp-content/uploads/2024/03/Varsinais-Suomen-asumispreferenssit-raportti.pdf>

Lisätietoja: tietopalvelupäällikkö Antti Vasanen, puh. 050 410 2294

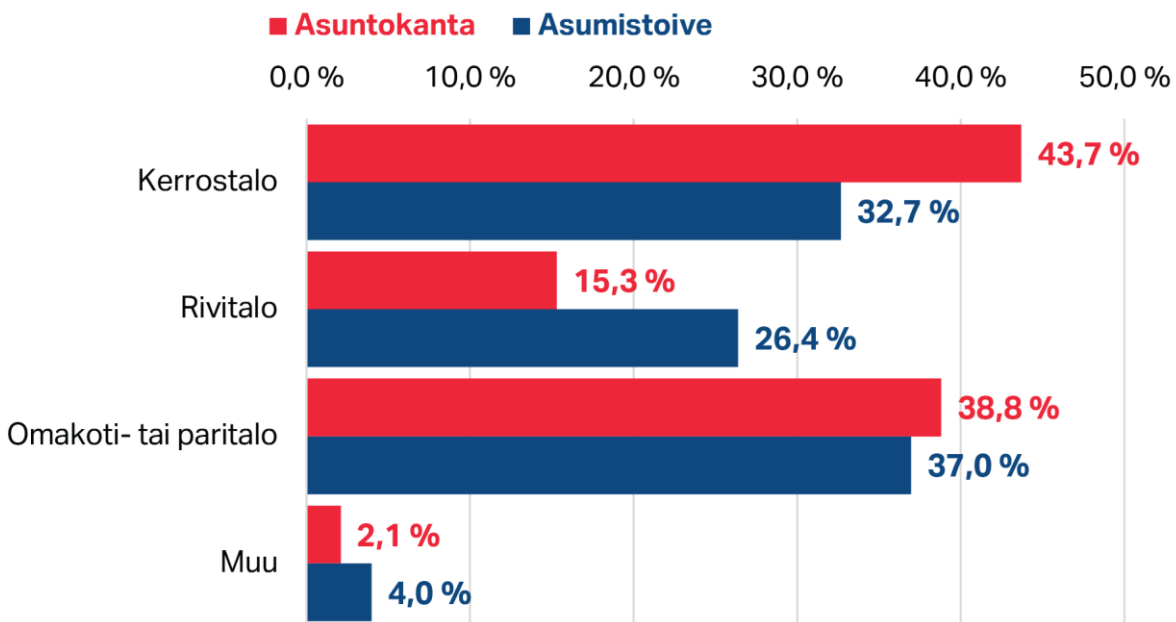
Jos muuttaisit nyt, mihin talotyyppiin haluaisit ensisijaisesti muuttaa?

Jos muuttaisit nyt, mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaisi parhaiten aluetta, johon haluaisit muuttaa?

Asumistoiveiden ja asuntokannan erot talotyypeittäin Turun seudulla

Valonian vuosikertomus 2023 tutustuttavissa

Valonian toimintavuosi 2023 on jälleen koottu infopaketti, johon voi tutustua tästä linkistä: <https://valonia.fi/materiaali/vuosikertomus-2023/> Vuosikertomukseen on koottu yhteen nostoja ja havaintoja toiminnasta sekä kuntakohtaiset koonnit yhteistyön muodoista. Vuosikertomuksesta löytää lisäksi tunnuslukuja niin viestinnän, talouden kuin toiminnankin osalta.

Lisätietoja: toimialapäällikkö Riikka Leskinen, Valonia, p. 0449075995

Länsirata esillä Brysselissä

Länsirata Oy:n, Turun kaupungin ja Varsinais-Suomen liiton edustajat osallistuvat Brysselissä 3.–5. huhtikuuta järjestettäville Verkkojen Eurooppa (Connecting Europe) -päiville. Yhteistyössä Turun ja liiton Brysselin toimiston ja Scandria Alliance -verkoston kanssa on tarkoitus tavata keskeisiä EU-komission ja parlamentin edustajia. Tavoitteena on viedä viestiä EU-tukea odottavan Turku–Helsinki yhteyden merkittävydestä ja aluekehitysvaikutuksista.

Vuoden 2024 Verkkojen Eurooppa -päivillä keskustellaan Euroopan laajuisen liikenneverkon (TEN-T) asetusten uudistuksen tuomista muutoksista sekä kestävä, älykkään ja häiriönsietokykyisen liikenne- ja liikkuvuusverkon luomisesta Eurooppaan. Päivillä tarkastellaan EU:n vihreän kehityksen ohjelmassa ja kestävä ja älykkään liikkuvuuden strategiassa asetettuja kunnianhimoisia tavoitteita. Neljä pääaihetta ovat:

- Euroopan laajuisen liikenneverkon yhdeksän uuden ”eurooppalaisen liikennekäytävän” käynnistäminen, joka ulottuu myös naapurimaihin, erityisesti Ukrainaan ja Moldovan tasavaltaan sekä Länsi-Balkanin kumppaneihin.
- Euroopan liikenneverkon kyky sopeutua ilmastonmuutokseen korostamalla sen tuhoisia vaikutuksia infrastruktuuriin ja esittämällä mahdollisia sopeutumistoimenpiteitä.
- Liikenneverkon yhteydet naapureina oleviin kolmansiin maihin ja valmius ulkoisiin uhkiin. Toimenpiteet, joilla parannetaan sotilaallisen liikkuvuuden infrastruktuurikapasiteettia.
- Liikenteen infrastruktuurihankkeiden rahoitus- ja rahoitusmahdollisuuksien tulevaisuus.

Tapahtuma järjestetään yhdessä EU:n neuvoston puheenjohtajavaltion Belgian kanssa.

https://transport.ec.europa.eu/connectingeuropedays_en

Lisätietoja: suunnittelujohtaja Heikki Saarento, puh. 040 720 3056
vt. edunvalvontajohtaja Malla Rannikko-Laine, puh. 040 721 3429

Maakuntahallitusten puheenjohtajien kannanotto 20.3.2024

Alueidenkäyttölain uudistusta valmistelevan työryhmän (10.11.2023-6.9.2024) Maakunnan liittojen hallitusten puheenjohtajat ovat antaneet yhteisen kannanoton alueidenkäyttölain uudistukseen:

Maakuntakaavan ohjausvaikutus ja yhteensovittava rooli tulee säilyttää

Alueidenkäyttölaissa tulee säilyttää alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän peruseriaatteen. Tämä tarkoittaa tarkentuvaa kaavajärjestelmää, jossa ylemmillä kaavatasoilla on ohjausvaikutus yksityiskohtaisempaan kaavoitukseen. Maakuntakaavan keskeinen tehtävä on yhteensovittaa valtakunnallisia ja alueellisia tarpeita sekä erilaisia intressejä, ja välittää niitä yksityiskohtaisempaan suunnitteluun. Tämän tulee olla maakuntakaavoituksen lähtökohta myös jatkossa.

Orpon hallituksen lainsäädäntöhankkeista kuntien ja maakunnan liittojen tehtävien kannalta eräs oleellimpia on alueidenkäyttölain uudistus. Alueidenkäyttölaki luo pohjan koko suomalaiselle maankäytön suunnittelujärjestelmälle ja kaavoitukselle. Suunnittelujärjestelmä muodostaa kaikkine yksityiskohtineen kokonaisuuden, jonka osat ovat monimutkaisissa vuorovaikutussuhteissa toisiinsa.

Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite maakuntakaavan yksityiskohtaisuuden ja oikeusvaikutteisuuden keventämisestä. Toisaalta hallitusohjelmasta välittyy yleinen pyrkimys nopeuttaa ja notkistaa suunnittelujärjestelmää, tehostaa sen toimintaa ja kustannusvaikuttavuutta sekä vahvistaa erityisesti yksityisten investointien vaatimaa ennustettavuutta. Maakunnan liitot näkevät hallitusohjelmakirjauksen mukaisen maakuntakaavan yksityiskohtaisuuden ja oikeusvaikutteisuuden keventämisen mahdollisena.

Maakuntakaavan kyky yhteensovittaa erilaisia näkemyksiä ja toisinaan ristiriitojakin, ei ole korvattavissa millään muulla välineellä suunnittelujärjestelmässämme.

Maakuntakaavan merkittävin tehtävä on yhteensovittaa niin valtakunnalliset, maakunnalliset kuin paikalliset tavoitteet toisiinsa. Se ei katso vain yhden osapuolen etua, vaan on demokraattinen ja osallistava

väline erilaisten tarpeiden yhtäaikaiseen tarkasteluun ja arviointiin. Suunnittelun sujuvuuden ja strategisesti tärkeiden hankkeiden etenemisen varmistamiseksi ylikunnallisen yhteensovittamisen tehtävä tulee säilyttää maakunnan liitoilla. On keskeisen tärkeää ymmärtää, ettei maakuntakaavaprosessin merkittävintä osaa ole kaavan piirtämissuoritus, vaan sen taustalla suoritettu laaja, monipuolinen ja osallistava sovitteleva ja suunnitteluprosessi.

Yhteensovittamiskyvyn heikentäminen olisi lyhytnäköistä sujuvuuden kannalta. Esimerkiksi liikennejärjestelmäsuunnittelun kannalta painetta olisi pikemminkin yhteensovittamisen vahvistamiseen.

Maakuntakaavan ohjausvaikutus tuo luotettavuutta ja pysyvyyttä Suomen kannalta kriittisille elinkeinoelämän investoinneille.

Maakuntakaava kattaa koko maan, ja on ainoa kaavataso suuressa osassa Suomea. Tällaisena se on ketterä suunnitteluväline, joka mahdollistaa uutta maankäyttöä, kuten vihreän siirtymän hankkeita. Maakuntakaavalla ratkotaan kuntarajat ja jopa maakuntarajat ylittäviä vaikeita kysymyksiä ja intressiristiriitoja, joihin yksittäiset kunnat eivät toimivaltansa puitteissa voi tarttua. Tällainen instrumentti tarvitaan jatkossakin, jotta investoinnit voivat edetä, ja saavuttaa rahoitusmarkkinoilla luottamusta. Maakuntakaavan ohjausvaikutuksen murentaminen horjuttaisi suunnittelujärjestelmän tuottamaa ennustettavuutta.

Lakiuudistuksen tulee edistää kestävästä kehityksestä innovatiivisia ratkaisuja. Tämä edellyttää yksityisen ja julkisen yhteistyön lisäämistä sekä monitieteelliseen tietoon ja uusiin innovaatioihin perustuvia ratkaisuja, joita myös yritykset tuottavat. Tähän tarvitaan monia toimintojen sijoittelua ja verkostoyhteistyötä koskevia sekä investointeihin kannustavia ratkaisuja. Aiheita ovat esimerkiksi fossiilivapaa energia, kiertotalous ja biotalous. Tätä kehitystä voidaan maakunnan maankäytön ja muun yhteistyön avulla edistää. Jotta vihreän siirtymän vaatimien investointien ja hankkeiden pikainen edistäminen olisi mahdollista, tulee kaavoitusta koskevan lakiuudistuksen pohjautua vahvasti olemassa olevaan suunnittelujärjestelmään ja sen jo koeteltuihin oikeuskäytäntöihin. Sisällöllisesti vähäisten kirjausmuutosten suuri määrä pykälämuotoiluissa johtaa tilanteeseen, jossa uutta oikeuskäytäntöä joudutaan odottamaan vuosikausia. Tämä ei varmasti lisää investointihalukkuutta Suomeen.

Sujuvuuden ja kustannustehokkuuden kannalta ratkaisevaa on se, että alueidenkäytön suunnittelujärjestelmässä asioita ratkotaan oikeilla tasoilla ja tarkoituksenmukaisella selvitystarkkuudella.

Jos hallitusohjelmakirjauksessa kuvattuun prosessien nopeuttamistavoitteeseen halutaan suhtautua vakavasti, on välttämätöntä käydä läpi koko nykyinen suunnittelun ohjauksen koneisto kaikkine keinoineen. Asetuksista, erityislainsäädännöstä, soveltamisohjeista, alueellisista soveltamisen tulkinnoista, erilaisista oppaista, sekä täysin kohtuuttomaksi paisuneesta selvitystaakasta löytyvät matalalla roikkuvat hedelmät suunnitteluprosessien nopeuttamiseen. Suuri osa suunnittelujärjestelmän pööhä aiheuttavista tekijöistä on syntynyt pidemmän ajan kuluessa, varsinaisten lainsäädäntöprosessien ulkopuolella.

Maakuntahallitusten puheenjohtajat edellyttävät, että ympäristöministeriö ryhtyy toimenpiteisiin edellä mainittujen alueidenkäyttölain uudistuksen valmistelussa havaittujen epäkohtien korjaamiseksi.

Lisäksi maakuntahallitusten puheenjohtajat tuovat esiin lain valmisteluun liittyviä epäkohtia. Mittavaa lakiuudistusta käsitellään kiireisellä aikataululla pilkottuna useisiin pykäläkokonaisuuksiin. Valmistelevalle työryhmän 28 edustajasta vain neljä edustaa kuntia ja maakuntia, eli varsinaiset lain soveltajat ovat työryhmässä selkeästi aliedustettuina. Kuntien ja maakunnan liittojen viestiä ei ryhmässä haluta kuulla.

Alueidenkäyttölain uudistuksessa tulee kaavoitusta, valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ja suunnittelujärjestelmää koskevaa valmistelua viedä eteenpäin tiiviissä yhteistyössä kuntien ja maakuntien kaavoituksen asiantuntijoiden kanssa, alueellista ja paikallista demokratiaa kunnioittaen.

Manner-Suomen maakuntahallitusten puheenjohtajat